

6. 12. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jak zhojit neoprávněné samostatné jednání člena statutárního orgánu

V praxi se občas stane, že obchodní společnost zastoupí při určitém právním jednání pouze jeden člen jejího statutárního orgánu, ačkoli podle zápisu v obchodním rejstříku je vyžadováno společné jednání dvou či více členů. Jak by měla postupovat obchodní společnost, pokud člen jejího statutárního orgánu porušil pravidlo „čtyř očí“, které je závazným způsobem jednání za takovou obchodní společnost, a obchodní společnost chce být i přesto takovým právním jednáním vázána, nastínil Nejvyšší soud ve svém nedávném rozhodnutí.[1]

Typická situace

Zakladatelské právní jednání obchodní společnosti vyžaduje, aby ji zastupovali alespoň dva členové statutárního orgánu společně, a to ať už ve všech případech či jen v určitých (např. pouze v případě právních jednání přesahujících určitou hodnotu). Společný způsob zastupování předepsaný zakladatelským právním jednáním je řádně zapsán v obchodním rejstříku.

Za této situace, kdy je objektivně zjistitelné, že dané právní jednání mohou učinit pouze dva členové statutárního orgánu společně, jedná (ať už z jakéhokoli důvodu) pouze jeden z nich. Je tedy zřejmé, že jednající člen statutárního orgánu samostatným jednáním porušuje předepsaný způsob zastupování obchodní společnosti.

Ratihabice

Učiní-li v popsané situaci dané právní jednání pouze jeden člen statutárního orgánu, dopouští se překročení svého zástupčího oprávnění. Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí přiklonil k závěru, že zastoupení obchodní společnosti členem jejího statutárního orgánu musí být pro jeho specifičnost považováno za zastoupení svého druhu (*sui generis*). Z tohoto důvodu nelze použít úpravu smluvního zastoupení (§ 441 až 456 o. z.) ani úpravu zastoupení zákonného (§ 457 až 488 o. z.). V úvahu tak připadá pouze obecná úprava zastoupení a z této pak zejména § 440 o. z., podle něhož právní jednání, jímž zástupce překročil zástupčí oprávnění, zavazuje zastoupeného jen tehdy, pokud zastoupený překročení schválí bez zbytečného odkladu.

Hodlá-li obchodní společnost být vázána právním jednáním, které učinil pouze jeden člen jejího statutárního orgánu, musí takové jednání dodatečně schválit (ratihabovat). Pokud nedojde k dodatečnému schválení ze strany obchodní společnosti, není takovým právním jednáním vázána.

Schvalující (ratihabiční) právní jednání musí být nicméně učiněno k tomu oprávněnou osobou,

v zákonem předepsané lhůtě a stanoveným způsobem.

Účinky ratihabice

Dodatečně schváleným právním jednáním, které za obchodní společnost učinil pouze jeden člen jejího statutárního orgánu, je obchodní společnost vázána od počátku (*ex tunc*). Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí upozornil, že od dodatečného schválení právního jednání je nutné odlišit dodatečné (sukcesivní) jednání dalšího člena (dalších členů) statutárního orgánu obchodní společnosti uplatňující tzv. pravidlo „čtyř či více očí“. V takovém případě, kdy je zpravidla od počátku zřejmé, že za obchodní společnost jednají (budou jednat) členové statutárního orgánu společně, se právní jednání stává účinným až okamžikem, kdy vůli projeví poslední z nich (*ex nunc*).

Osoba oprávněná k ratihabici

Podle Nejvyššího soudu může projevit vůli být vázán jednáním učiněným (pouze) jedním členem statutárního orgánu zásadně každý, kdo by byl oprávněn danou obchodní společností zastoupit při dotčeném (schvalovaném) právním jednání. Takovou osobou však nemusí být přímo člen či členové statutárního orgánu. Bude-li neoprávněně jednat (jeden) člen statutárního orgánu, může takové jednání dodatečně schválit každý, komu svědčí oprávnění učinit schvalované jednání, přičemž se nutně nemusí jednat o člena statutárního orgánu. Lze nicméně předpokládat, že dodatečné schválení učiní při požadavku společného zastupování nejčastěji právě členové statutárního orgánu, aby byl dodržen způsob zastupování zapsaný v obchodním rejstříku.

Rozhodnou-li se členové statutárního orgánu dodatečně schválit jednání, které učinil jen jeden z nich, je nutné při schvalujícím jednání dodržet způsob zastupování obchodní společnosti – musí-li jednat vždy dva členové statutárního orgánu, musí být schvalující jednání učiněno rovněž dvěma členy, tj. při dodržení pravidla „čtyř očí“. Zásadně nebude postačovat, pokud samostatné jednání jednoho člena dodatečně schválí rovněž samostatným jednáním další (jeden) člen. Je tomu tak proto, že ani druhému členu statutárního orgánu nesvědčí v daném případě samostatné zástupčí oprávnění.

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí dále vypočítává osoby, které zpravidla budou oprávněny učinit schvalující jednání. Může tak učinit osoba, která by mohla při schvalovaném jednání právnickou osobu – podnikatele zastoupit v souladu s § 430 odst. 1 o. z., může tak učinit prokurista (jde-li o schválení právního jednání učiněného při provozu závodu) či jiný zmocněnec (spadá-li schvalované právní jednání do rozsahu udělené plné moci), popř. jiní zástupci, splňující předestřený základní předpoklad, totiž že by mohli právnickou osobu zastoupit již při schvalovaném právním jednání (opatrovník, likvidátor, vedoucí odštěpného závodu atd.). Nejedná se o uzavřený výčet, v úvahu mohou přicházet další osoby, jimž bude svědčit odpovídající zástupčí oprávnění.

Forma schvalujícího jednání

Celkem překvapivě došel Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí k závěru, že volba formy dodatečného schválení závisí na zastoupeném (obchodní společnosti). A to i tehdy, kdy zákon pro schvalované právní jednání formu stanoví.

Nejvyšší soud tento závěr opřel o judikaturu platnou pro poměry právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 a dále o § 559 o. z., podle něhož má každý právo zvolit si pro své právní jednání libovolnou formu, není-li omezen ujednáním či zákonem. Bezbřehost volnosti pro formu schvalujícího jednání je však limitována tím, že vždy musí být zjevné, že oprávněná osoba projevuje vůli jako zástupce obchodní společnosti dodatečně schválit určité právní jednání učiněné za obchodní společnost jedním členem statutárního orgánu. Pokud budou splněny tyto podmínky, může mít dodatečné schválení i „podobu“ konkludentního plnění závazků, např. provedením platby části kupní

ceny.

K tomuto závěru Nejvyšší soud, ač se může jevit jakkoli prakticky, se stavíme spíše rezervovaně a pro zajištění právní jistoty mezi zúčastněnými stranami doporučujeme dodržet formu jednání ratihabovaného právního jednání s preferencí formy písemné.

Jakkoli lze rozumět snaze Nejvyššího soudu o zavedení „neformálnosti“ schvalujícího jednání, kdy si i v případě předepsané formy pro schvalované jednání může obchodní společnost zvolit libovolnou formu schvalujícího jednání, může v praxi nastat řada případů, kdy se uvedený závěr Nejvyššího soudu podle našeho názoru neprosadí. Typicky se bude jednat o převodní smlouvy ve vztahu k nemovitým věcem zapsaným v katastru nemovitostí. Jen těžko si lze představit, že by katastr nemovitostí provedl vklad vlastnického práva ve prospěch obchodní společnosti, za níž by kupní smlouvu uzavřel a podepsal v rozporu s pravidlem „čtyř očí“ pouze jeden člen statutárního orgánu. Shodné tvrzení účastníků vkladového řízení, že došlo k následné ratihabici úhradou kupní ceny, by bez formálního zachycení a úředně ověřených podpisů smluvních stran na téže listině mohlo rozhodnutí katastru nemovitostí jen těžko zvrátit. Obdobně lze uvažovat i o případě převodu podílu ve společnosti s ručením omezeným. Zejména v těchto situacích se patrně závěr Nejvyššího soudu o volnosti volby formy schvalujícího jednání neuplatní.

Lhůta a počátek jejího běhu

Podle § 440 o. z. musí dojít k dodatečnému schválení bez zbytečného odkladu. Nejvyšší soud v této souvislosti ve svém rozhodnutí navázal na dřívější judikaturu k výkladu termínu „bez zbytečného odkladu“.[\[2\]](#)

Počátek této lhůty přitom připadá na okamžik, kdy se o právním jednání, jakož i o tom, že jej za obchodní společnost učinil pouze jeden člen jejího statutárního orgánu, obchodní společnost dozví. Rovněž se uplatní judikatura, podle které platí, že se obchodní společnost o těchto skutečnostech dozví tehdy, když se o nich dozví některý z členů statutárního orgánu odlišný od člena, který neoprávněně jednal, popř. jiná osoba, jejíž vědomost o této skutečnosti lze přičítat obchodní společnosti.[\[3\]](#)

V řešeném případě, z něhož vzešlo rozebírané rozhodnutí Nejvyššího soudu, byla kupní cena (resp. její část) uhrazena dvěma platbami, které byly realizovány přibližně do pěti týdnů od podpisu smlouvy. Přestože provedením těchto plateb mělo dojít v daném případě ke konkludentnímu dodatečnému schválení smlouvy, kterou za žalobkyni uzavřel v rozporu s pravidlem „čtyř očí“ pouze jeden jednatel, se soudy k dodržení lhůty „bez zbytečného odkladu“ bohužel nijak nevyjádřily a lhůtu považovaly bez dalšího za dodrženu.

Závěr

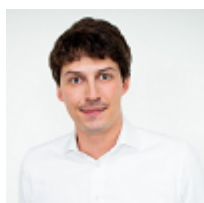
Z pohledu precizace a komplexního soudního výkladu jednotlivých právních institutů stále nového občanského zákoníku lze rozebírané rozhodnutí Nejvyššího soudu více než uvítat. Ratihabice právního jednání je vhodným nástrojem, jak může obchodní společnost dodatečně projevit vůli být vázána „excesivním“ samostatným jednáním jednoho člena jejího statutárního orgánu.

Drobnou výhradu bychom přesto měli k Nejvyšším soudem naznačené dostačující „neformálnosti“ schvalujícího právního jednání, kdy toto může být dle jeho názoru učiněno v jakékoli formě bez ohledu na zákonem předepsanou formu pro schvalované právní jednání. Zvláště v případě velmi formalistického řízení před katastrálními úřady či jiných registračních řízení bude tento závěr Nejvyššího soudu podroben tvrdé zkoušce. Z důvodu právní jistoty lze smluvním stranám v těchto případech doporučit dodržet formu vyžadovanou pro schvalované právní jednání a neriskovat

komplikace v příslušných řízení.

Mgr. Martin Heinzl,
advokát

Mgr. Jakub Málek,
partner

[PEYTON legal advokátní kancelář s.r.o.](#)

Futurama Business Park
Sokolovská 668/136d
186 00 Praha 8 - Karlín

Tel.: +420 227 629 700

E-mail: info@plegal.cz

[1] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 07. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017.

[2] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2970/2013.

[3] Obecně k okruhu takových osob srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4554/2015, uveřejněný pod číslem 9/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční](#)

proměnná

- Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách
- Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy
- Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
- Byznys a paragrafy, díl 29.: Jednání za s.r.o. – jednatele
- K (ne)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy
- Když korporátní neshody nestačí: soudní zásah do účasti společníka jako krajní řešení
- Do 5 milionů EUR bez prospektu cenných papírů - novela ZPKT!
- Význam doplacení úvěru při přezkumu posouzení úvěruschopnosti